

*"Minä siivet selkääni saan ja
pyllyyni pitkän pyrstön..."*

Mitä suomalainen humala on tänään?
Ajankohtaista alkoholihaittojen
ehkäisystä ja hoidosta...
ja päihdetyön koulutuksesta

Marjaliisa Havio
Stakes
erikoissuunnittelija
Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke

...siivet selkääni...?

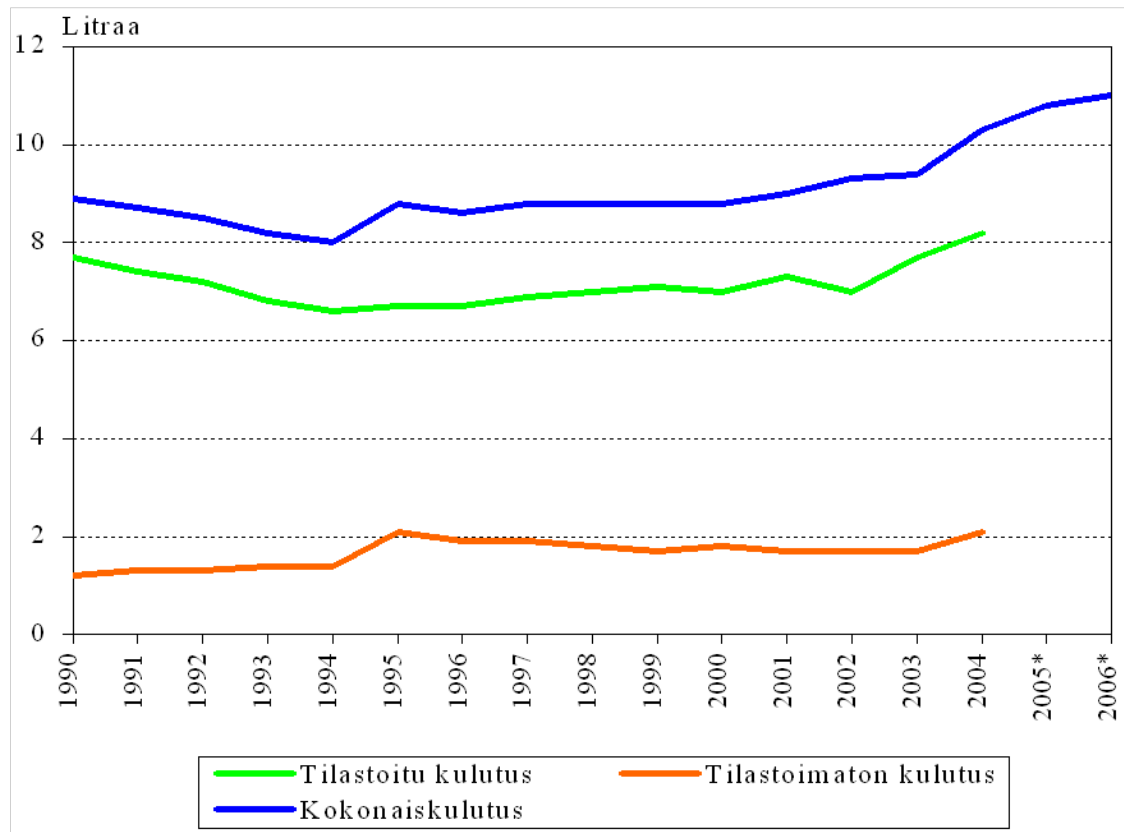
Kyllä: "suomalainen humala on yhä voimissaan"

Ei: se on suhteellisen harvinaista verrattuna pienen humalan yleistymiseen.

Mutta: jos haitat liitetään vain "rankkaan eli suomalaiseen humalaan" ollaan väärillä teillä.

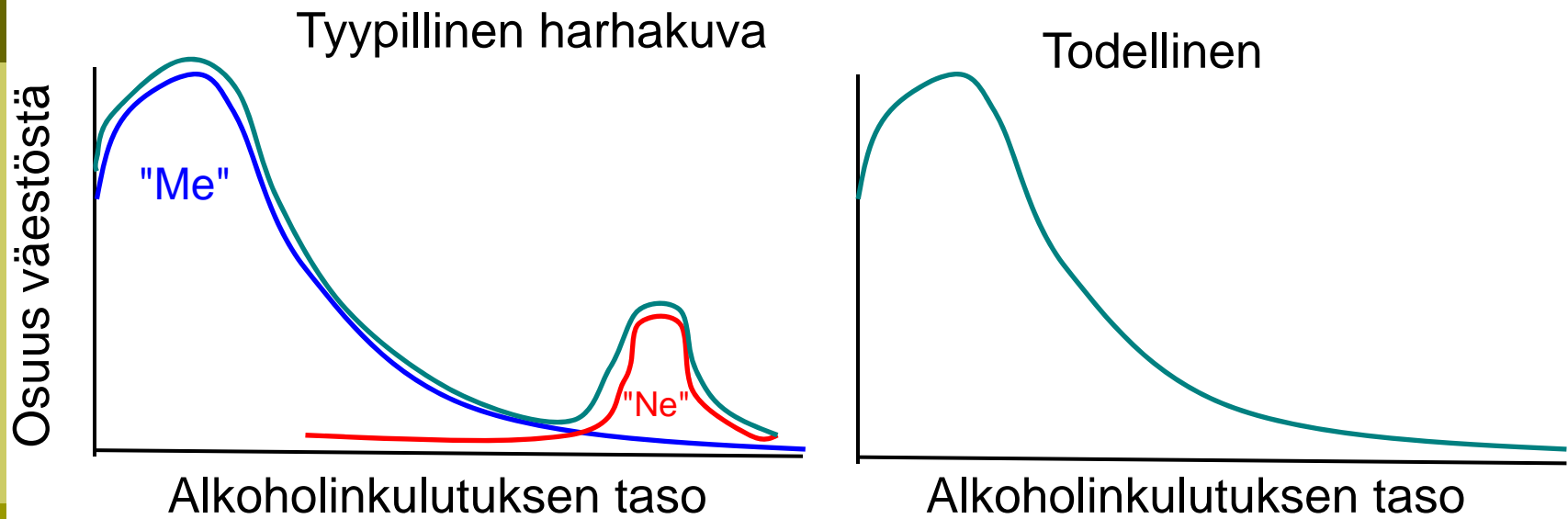
Alkoholin kulutus

Alkoholin kokonaiskulutus asukasta kohden 100%:na
alkoholina vuosina 1990-2006 * arvio, STM 2008

(STM Haavisto 2008)

Alkoholinkulutuksen jakauman tyyppi (Pia Mäkelä, Stakes)

Onko aikuisten alkoholinkäyttö YKSINOMAAN heidän oma asiansa?

Kulutuksesta muille aiheutuvia haittoja:

- ❑ Rikollisuus ja järjestyshäiriöt: väkivalta; ilkivalta; seksuaalinen hyväksikäyttö; turvattomuus; häiritsevä melu
- ❑ Aiheutetut liikennevahingot ja tapaturmat
- ❑ Vaikutukset sikiöön
- ❑ Vaikutukset perhe-elämään: väkivalta; riitely; lasten turvattomuus, laiminlyönti ja kaltoinkohtelu; vaikutukset perheen talouteen ja ajankäyttöön
- ❑ Vaikutukset työtehoon ja poissaoloihin
- ❑ Kustannukset valtion ja kuntien taloudelle (Pia Mäkelä 2008)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

Tutkimustietojen perusteella haittoja voidaan vähentää tehokkaimmin

- *alkoholiverotusta nostamalla*
- *alkoholimainontaa rajoittamalla*
- *alkoholin vähittäismyyntimonopolilla*
- *alkoholijuomien myyntiaikoja rajoittamalla*
- *tehostamalla rattijuopumuksen vastaista työtä ja*
- *tehostamalla sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatapojen kehittämistä.*

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

Haittoja vähennetään myös hoitamalla jo syntyneitä alkoholiongelmia!

(Alkoholiohjelma)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

Haittoja vähennetään myös hoitamalla jo syntyneitä alkoholiongelmia!

(Alkoholiohjelma)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

Haittoja vähennetään myös hoitamalla jo syntyneitä alkoholiongelmia!

(Alkoholiohjelma)

Tutkimukset: koko väestöön suunnatut toimet vaikuttavat suurkuluttajiin tavallista enemmän

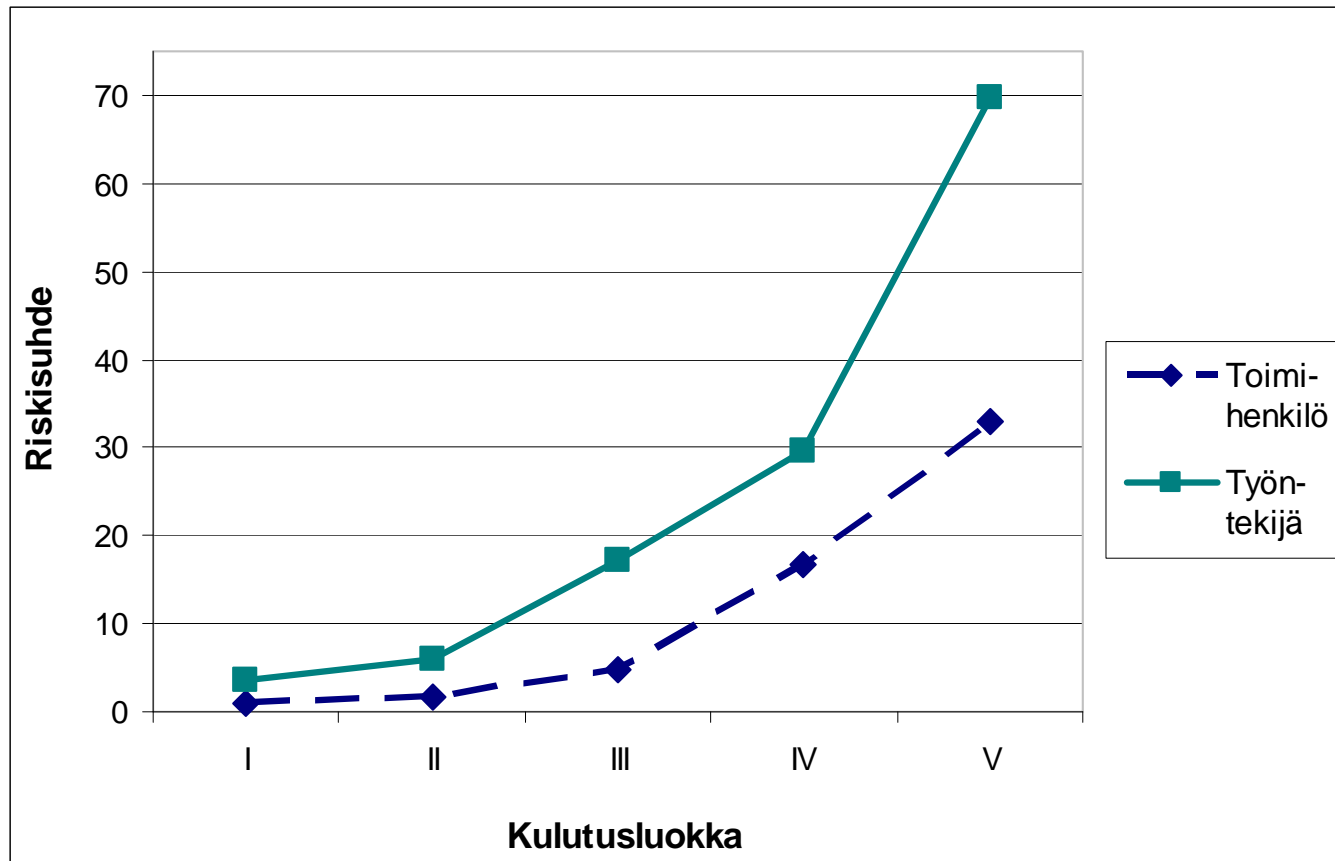
- Suomen veromuutos 2004: halvemmat hinnat lisäsivät maksakirroosikuolemia vuodessa 30%, kahdessa vuodessa 50%
- Keskioluen vapautus 1969 lisäsi eniten suurkuluttajien kulutusta
- Uusien Alkojen avaus 1951 lisäsi useimmin kuluttavien kulutusta
- Alkon lakot Suomessa ja lauantaisulkeminen Ruotsissa vaikuttivat eniten suurkuluttajien kulutukseen. (Pia Mäkelä 2008)

Haaste ehkäisevän työn kohdennukselle (Pia Mäkelä 2008):

*Alkoholihaitoissa on havaittu suuret
erot sosioekonomisten
ryhmien välillä.*

Alkoholihaittojen suhteellinen riski kulutuksen mukaan sosiaaliluokittain

(Pia Mäkelä 2008)

Alkoholinkulutus, haitat ja kustannukset

- Alkoholinkulutus on nelinkertaistunut 1960-luvulta. Vuonna 2004 kokonaiskulutuksen kasvuvauhti kiihtyi ja saavutti vuonna 2005 ennätystason 10,5 litraa puhdasta alkoholia asukasta kohti.
- Vuonna 2006 kulutus laski 10,3 litraan vähentyneen matkustajatuonnin johdosta.
- Kulutus todennäköisesti kasvaa uudelleen vuonna 2007, jos kotimaisen myynnin kasvua ei katkaista.
- Vuonna 2005 alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuoli 2 033 henkilöä, 29 % enemmän kuin vuonna 2003.

(Pia Mäkelä 2008)

Alkoholin kulutus, haitat ja kustannukset

- ❑ Terveyshaitat ja sosiaaliset ongelmat samoin kuin sairaanhoito- ja päihdepalvelujen tarve ovat lisääntyneet vuosikymmeniä ja etenkin vuoden 2004 veronalennuksen jälkeen.
- ❑ Kasvaneen kulutuksen vaikutukset sairastavuuteen ja kuolleisuuteen ilmenevät täydessä mitassa muutaman vuoden viiveellä.
- ❑ Alkoholihaittojen välittömät kustannukset valtiolle, kunnille ja yksityiselle sektorille olivat vuonna 2004 vähintään 967 miljoonaa euroa.
- ❑ Valtiolle ja kunnille koituu suunnilleen yhtä suuri osuus välittömistä kustannuksista, yhteensä noin 60 %.

(Pia Mäkelä 2008)

Johtopäätökset :

- "Tavallisten kuluttajien" osuus haitoista on suuri.
 - "Tavallinen" humalakulutus lisää riskejä
 - Tulevaisuuden syrjäytyneet alkoholistit ovat tällä hetkellä
 - "meitä tavallisia".
- Suurkuluttajiin yksin on vaikea vaikuttaa, koska he eivät ole erillinen ryhmä vaan toimivat vuorovaikutuksessa muun väestön kanssa.
- Avain on koko väestön...
 - ...juomisen tason kontrollointi (nopea strategia) ja
 - ...juomiskulttuurin muutos (pitkän aikavälin strategia)

(Pia Mäkelä 2008)

Alkoholipoliittiset toimet 2003-2007

- Vanhasen I hallitus antoi esityksen alkoholiveron alentamisesta 2.10.2003 1.3.2004 lähtien.
- Valtioneuvoston alkoholipolitiikan linjauksista 9.10.2003 antaman periaatepäätöksen mukaan alkoholipolitiikan tavoitteena on vähentää alkoholista aiheutuvia haittoja ja kääntää alkoholin kokonaiskulutus laskuun.
- Hallituksen iltakoulussa 9.11.2005 keskusteltiin haittoja vähentävistä toimista, joita valmistelemaan asetettiin alkoholipoliittinen ministerityöryhmä. (Alkoholiohjelma)

Alkoholipoliittiset toimet 2003-2007

- Työryhmä kokosi 2.3.2006 hallituksen käsiteltäväksi toimenpidepaketin, joka sisälsi eri hallinnonalojen toimia alkoholihaittojen vähentämiseksi.
- Hallituksen esitys alkoholilain muuttamisesta annettiin 19.10.2006, ja eduskunta hyväksyi sisällön ensimmäisessä käsittelyssä 7.2.2007. Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 14 §:n muuttamisesta (myyntiajan muutos kello yhdeksään) annettiin 19.10.2006.

(Alkoholiohjelma)

ALKOHOLIPOLITIikka 2008

Alkoholi on kansanterveyden ja sisäisen turvallisuuden suurin yksittäinen uhkatekijä.

Alkoholipolitiikan linjaukset on vahvistettu valtioneuvoston periaatepäätöksessä 2003 ja PM Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa 2007.

Alkoholipolitiikan tavoitteena on ehkäistä alkoholista aiheutuvia sosiaalisia, terveydellisiä ja yhteiskunnallisia haittoja. (STM Haavisto 2008)

Huumausainepolitiikka

- Huumausainepolitiikan pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta vuosille 2008 - 2011 sekä vuonna 1997 hyväksytty huumausainestrategia.
- Huumausainepolitiikan tavoitteena on
 - huumausaineiden käytön ja levittämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä ja torjunnasta aiheutuvat taloudelliset, sosiaaliset ja yksilölliset haitat ja kustannukset jäävät mahdollisimman pieniksi.
- Huumausainepolitiikka perustuu kansalliseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin yleissopimuksiin.
- Euroopan unionin huumausainepoliittiset sekä ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset otetaan huumausainepolitiikassa huomioon. (STM Haavisto 2008)

Huumausainepolitiikan periaatteet ja keinot

- Huumausainepolitiikassa panostetaan sekä huumausaineiden kysynnän että niiden tarjonnan ehkäisemiseen.
- Huumausainepolitiikka on poikkihallinnollista yhteistyötä ja edellyttää tiivistä tietojen vaihtoa eri viranomaisten kesken: terveydenhuolto, sosiaalihuolto, oppilaitokset, poliisi.
- Työ edellyttää tiivistä kansainvälistä yhteistyötä.
- Huumausaineiden käyttöä ehkäistään tiedotuksella sekä viranomaisvalvonnalla.
- Kuntien on järjestettävä huumausaineiden käyttäjille terveysneuvontaa sekä hoitoa ml. korvaushoitoa. Hoitoa pyritään tarjoamaan rangaistusten vaihtoehtona. (STM Haavisto 2008)

Toiminta haittojen vähentämiseksi 2003-2007

- ❑ Valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitteisiin on pyritty muun muassa Alkoholiohjelman 2004–2007 kokoamassa yhteistyöprosessissa.
- ❑ Tavoitteisiin velvoitetun valtionhallinnon lisäksi haittojen ehkäisytyötä on terävöitetty kuntien, kirkkojen, järjestöjen ja elinkeinon toiminnassa.
- ❑ Alkoholi- ja muiden päihdehaittojen ehkäisyyn tähtäävää toimintaa rahoitetaan valtionhallinnon ja kuntien perusrahoituksella ja muun muassa alkoholiohjelmakumppaneiden omilla resursseilla.

(Alkoholiohjelma)

Toiminta haittojen vähentämiseksi 2003-2007

- Tärkeimmät lisärahoituslähteet ovat valtionavustukset kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen, terveyden edistämisen määrärahat ja Raha-automaattiyhdistyksen voittovarot.
- Näitä koskevien tietojen pohjalta voidaan arvioida, että vuosina 2004-2006 ehkäisevän päihdetyön ja päihdepalveluiden kehittämistä on tuettu vähintään 26 miljoonalla eurolla vuotta kohden.

(Alkoholiohjelma)

Päihdehaittojen ehkäisy

- Päihdehaittojen ehkäisy on osa paikallista hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä
- Alkoholihaittojen ehkäisy, huumausainehaittojen ehkäisy ja tupakoinnin ehkäisy on paikallisella tasolla samaa kokonaisuutta
- Paikallisella tasolla päihdehaittojen ehkäisy rakentuu kuntien poikkihallinnollisen työn, kansalais- ja järjestötoiminnan, elinkeinotoiminnan ja valvonnan yhteistyönä

(STM Haavisto 2008)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

- Tutkimustiedon mukaan alkoholihaittojen määrään ja luonteeseen vaikuttavat sekä kokonaiskulutus että juomatavat. Jos kokonaiskulutuksen hillitsemiseksi ei käytetä tehokkaita toimia, jäävät riskikulutukseen ja -tilanteisiin kohdennettujen toimien vaikutukset heikoiksi.
- Suomalaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa on analysoitu alkoholihaittojen vähentämiseksi käytettävissä olevien keinojen vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

(Alkoholiohjelma)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

- Niiden perusteella tiedetään esimerkiksi
 - Alkoholipoliittisten keinojen **kustannustehokkuus**: 1
 - Alkoholin hinta * * *
 - Vähittäismyyntimonopoli * * *
 - Myynnin ja anniskelun ikärajat * * *
 - Promillerajat liikenteessä * *
 - Interventiot terveydenhoidossa * *
 - Riskiperheiden tuki * *
 - Vastuullinen anniskelu * *
 - toimien **kustannustehokkuus suhteessa säästyneisiin elinvuosiin** (Disability adjusted life years DALY): 2 (Alkoholiohjelma)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

- 1. Alkoholiverotus
- 2. Mainontakielto
- 3. Alkoholin vähittäismyyntiaikojen rajoitukset
- 4. Liikenteen puhalluskokeet
- 5. Mini-interventio

(Alkoholiohjelma)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

Vaikuttavimmat keinot tieteelliset kriteerit täyttävän tutkimusnäytön pohjalta: 3

- **Saatavuuden sääntely**
 - valtion vähittäismyyntimonopoli
 - oston vähimmäisikäraja
 - anniskelijan korvausvastuu vahinkotapauksissa
- **Verotus ja hintapolitiikka**
- **Rattijuopumuksen ehkäisy**
 - kuljettajien satunnaiset puhallutukset
 - promillerajan laskeminen
 - alennettu promilleraja uusille ajoluvan haltijoille

(Alkoholiohjelma)

Mahdollisuudet alkoholihaittojen vähentämisen tehostamiseen

Lisäksi asiantuntijalaitokset nostivat esiin toiminnan kärjiksi

- **humalakäytön vähentämisen,**
- **varhaiseen suurkulutukseen ja juomistilanteisiin vaikuttamisen,** mini-interventiotoiminnan,
- **alkoholiriippuvuuden hoidon saatavuuden parantamisen,**
- **rattijuopumuksen tehostetun ehkäisyn** (ml. promillerajan lasku),
- **alkoholin markkinoinnin rajoittamisen,**
- **alkoholivalvonnan kehittämisen** viranomaisyhteistyötä tiivistämällä,
- **paikallisen työn tukemisen ja eri alojen ammattilaisten päihdeosaamisen lisäämisen.**

(Alkoholiohjelma)

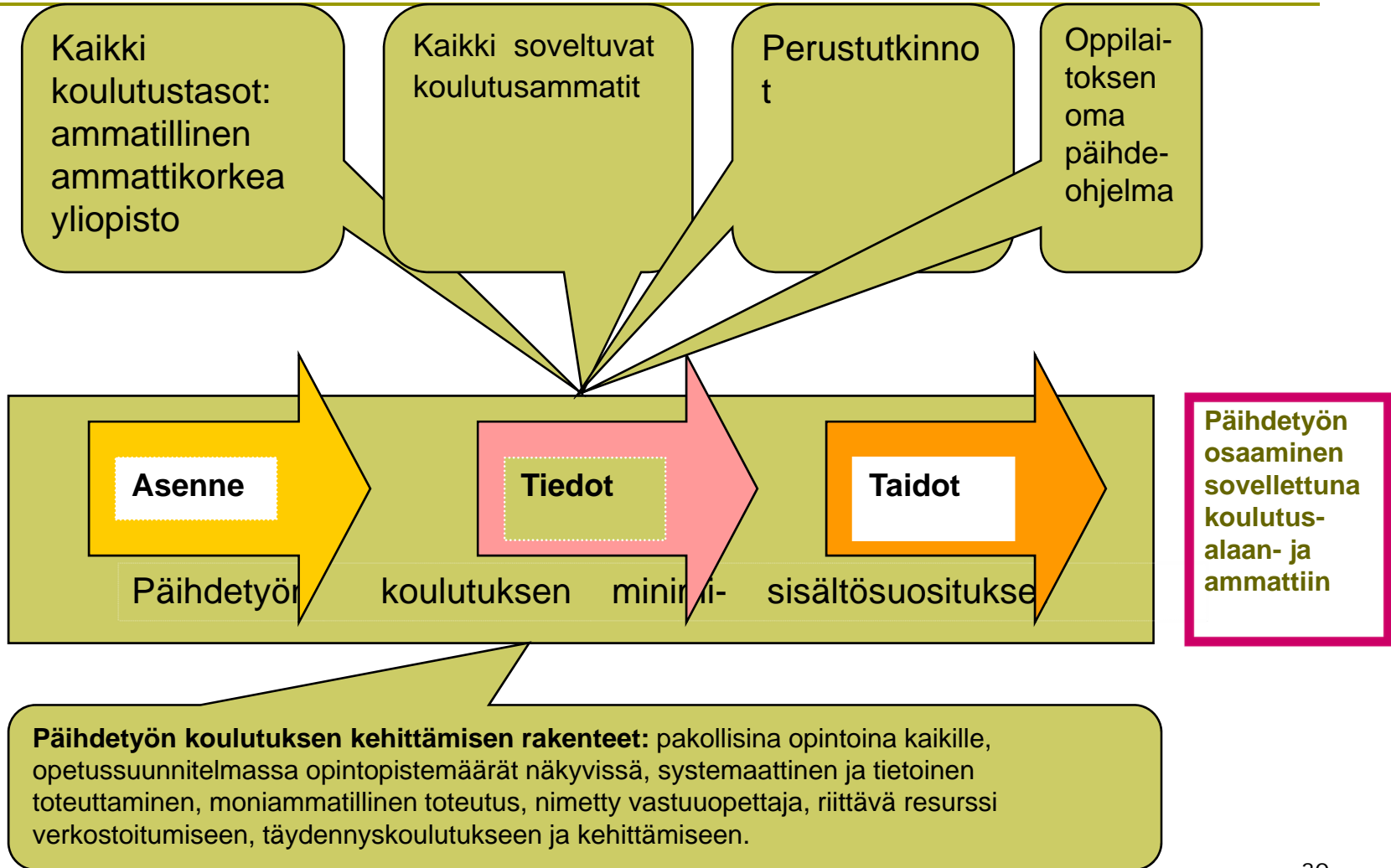
ALKOHOLIPOLITIIKAN KEINOT

Keskeiset keinot ovat

- Alkoholiverotus
- myynnin ja kulutuksen säätely alkoholilainsäädännöllä (esim. vähittäismyyntimonopoli, myynti-ikärajat ja valvonta)
- tiedotus- ja valistustyö sekä
- terveydenhuollon ja päihdehuollon toimet (esim. mini-interventio)

Alkoholiohjelma 2008-2011 on sosiaali- ja terveysministeriön ohjaama **yhteistyöhanke**, jonka tavoitteena on koota julkisen vallan, kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän toimia yhteen vaikuttavaksi kokonaisuudeksi. (STM Haavisto 2008)

Päihdetyön koulutuksen kehittäminen Havio, Stakes 2008

Pelastaako koulutus tästä ahdingosta?

http://www.maurikunnas.net/mauri_kunnas/kaikki_maurista/nain_kirjani_syntyvat/fi_FI/nain_kirjani_syntyvat/

Tietoa ja materiaalia:

- <http://www.stm.fi/Resource.phx/vastt/paihde/index.htx>
- <http://info.stakes.fi/alkoholiohjelman/FI/index.htm>
- neuvoa-antavat.stakes.fi
- info.stakes.fi/paihdetyonkoulutus

Kiitokset !

Näyttää siltä, että tätä työtä voidaan jatkaa vielä vuoden 2009 ajan.

Jos sinulla on ajatuksia siitä miten hanke voi tukea sinua tai suurempaa piiriä päihdetyön koulutuksen kehittämisessä,

ÄLÄ EPÄRÖI OTTAA YHTEYTTÄ!

Marjaliisa Havio

040 512 4466

marjaliisa.havio@stakes.fi